

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A határokon átkelő mezőgazdasági munkaerő

(2008/C 120/05)

2007. február 16-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A határokon átkelő mezőgazdasági munkaerő.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció véleményét 2007. október 31-én elfogadta. (Előadó: Martin SIECKER.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. december 12–13-án tartott 440. plenáris ülésén (a december 13-i ülésnapon) 104 szavazattal 3 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A munkaerő európai migrációja gazdasági jellegű, és a munkavállalók szabad áramlásának következménye egy olyan Európában, ahol jelentős jóléti különbségek figyelhetők meg a különböző tagállamok között. Az egyes új tagállamokra jellemző magas munkanélküliség, valamint a 15 régi tagállamban tapasztalható kereslet az olcsó, alacsony képzettségű munka iránt az álláskereső folyamatos áramlását eredményezi.

1.2 2004-ben és 2007-ben olyan átmeneti intézkedések születtek, melyek segítségével a régi tagállamok képesek voltak szabályozni az új tagállamokból érkező migrációt. Ennek egyik oka az volt, hogy a régi tagállamok meg kívánták akadályozni, hogy a túlzottan nagy migráns munkavállalói áramlatok következtében feszültségek keletkezzenek a munkaerőpiacon, és ennek következtében potenciálisan illegális foglalkoztatás alakuljon ki.

1.3 Az átmeneti intézkedések következtében azonban éppen az következett be, amitől tartottak. Az átmeneti intézkedések működéséről szóló jelentésében az Európai Bizottság megállapítja, hogy az új tagállamokból érkező migránsok jogszerű munkavégzésének korlátozása a gyakorlatban a feketemunka, a színlelt „egyéni vállalkozásban” végzett munka, a fiktív szolgáltatásnyújtás és az alvállalkozói szerződések számának növekedéséhez vezetett.

1.4 Az a paradox helyzet jött létre, hogy az EU-15-ben a mezőgazdaság területén sok az idénymunka, amelynek elvégzésére a munkaerőpiacon nem áll rendelkezésre elegendő helyi munkavállaló. Bár elegendő migráns munkavállaló áll rendelkezésre az új tagállamokból e munkák elvégzésére, sokuk nem tud munkába állni az átmeneti korlátozó intézkedések miatt. A mezőgazdasági munkaerő áramlása változó mértékű, úgy a származási, mint a befogadó ország szempontjából. A különbségek elsősorban az átmeneti intézkedések részleges vagy teljes meglétéhez, illetve hiányához köthetők.

1.5 Ebben a helyzetben az idénymunka gyakran az informális szektoron keresztül bonyolódik le. Nehéz erről pontos adatokhoz jutni, mivel a három érintett fél mindegyikének

megvannak a maga okai az információk elhallgatására. Akadnak munkaadók, akik a törvények vagy az érvényes kollektív szerződések alapján kötelezőnél kevesebbet akarnak fizetni. Vannak munkavállalók, akik kevesebb fizetéssel is megelégednek, mint amennyire joguk van a törvények vagy az érvényes kollektív munkaszerződések alapján. És akadnak olyan rossz szándékú munkaközvetítők is, akik készségesen megszervezik ezt, mivel sokat kereshetnek rajta.

1.6 Számos közvetítő árendeménnyel kápráztat, azonban az árleszorítást végső soron maguk a migráns munkavállalók fizetik meg, akiknek a szociális minimum alatti jövedelemmel kell megelégedniük. Az is előfordul, hogy bár az idénymunkásokat foglalkoztató munkaadók a piaci viszonyoknak megfelelő béréket fizetnek a közvetítőknek, ez utóbbiak nem fizetik be a jövedelemadót és a társadalombiztosítási járulékokat. Ráadásul az ilyenfajta közvetítők általában a migráns munkavállaló fizetésének egy részét is zsebre rakják. Mind Kelet-, mind Nyugat-Európában léteznek telefonszámokat összegyűjtő internetes oldalak, amelyek olyan önálló vállalkozókat kínálnak, akik után nem kell adót, valamint munkáltatói és társadalombiztosítási járulékokat fizetni.

1.7 Ez a helyzet több szempontból sem kielégítő. Azt kell kiindulási pontnak tekinteni, hogy a migráns munkavállalók minden szempontból ugyanúgy kezelendők, mint a velük együtt dolgozó helyi munkavállalók. Ugyanazért a munkáért ugyanaz a bér kell, hogy járjon, és jobb feltételeket kell teremteni a szociális biztonsághoz való hozzáférést illetően. Ez nemcsak a munkavállalók szociális érdeke, hanem a munkáltatók gazdasági érdeke (esélyegyenlőség a tisztességes versenyért) és a tagállamok pénzügyi érdeke is (adóhatóság).

1.8 Az Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslatot dolgozott ki a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárait foglalkoztató munkáltatókkal szembeni szankciókról. Ez a javaslat a munkáltatókkal szembeni összehangolt szankciókat és megelőző intézkedéseket, valamint a munkáltatókkal szembeni szankciók alkalmazása terén bevált gyakorlatok meghatározását, ezeknek a bevált gyakorlatoknak a tagállamok közötti cseréjét irányozza elő.

1.9 Amíg az új tagállamokból származó migránsokra vonatkozó korlátozásokat nem szüntetik meg, az EGSZB amellett száll síkra, hogy a javasolt irányelv azokra a munkaadókra is vonatkozzon, akik a még korlátozások alá eső uniós tagállamokból származó munkavállalókat foglalkoztatnak illegálisan. Az EGSZB továbbá nagyon fontosnak tartja, hogy az EU gondosan ügyeljen arra, hogy a tagállamok ne csupán átültsék az irányelvet a nemzeti jogba, hanem a gyakorlatban is alkalmazzák.

1.10 A feketemunka elleni küzdelem javára szolgál a munkaviszony olyan egyértelmű európai meghatározása, amely világosan megkülönbözteti az adott munkahely betöltését (szolgáltatásnyújtás) a feladatok hierarchikus viszonyban történő elvégzésétől (munkaszervezés). Az ILO egyértelmű ajánlást tett e tekintetben. Ennek értelmében azok a jöhiszemű önálló vállalkozók, akiknek szakosodása túlmutat az olcsó, képzés nélküli munka végzésénél, egyértelműbb helyet kapnak a munkahierarchián belül, a munkavállalók pedig megkapják az őket megillető védelmet. Az EGSZB üdvözlözi, hogy az Európai Bizottság elfogadott egy javaslatot arra, hogy az európai szociális partnerek vizsgálják meg a (színleg) önálló munkavállalás helyzetét az építőiparban, valamint tudomásul veszi és helyesli, hogy a Bizottság finanszírozza is a tanulmányt.

1.11 Ismerve a jogszerű munkavégzés korlátozásainak következményeit, talán célszerűbb lenne az EU jövőbeli bővítései során az ilyenfajta átmeneti intézkedések mellőzése. Az EGSZB továbbá azt is kéri az Európai Bizottságtól, hogy vizsgálja meg a 2004-ben és 2006-ban csatlakozott 12 tagállamból származó munkavállalókra vonatkozó valamennyi korlátozás megszüntetésének lehetőségét. Az európai szociális partnerek nagy része is emellett száll síkra, amennyiben közösségi és nemzeti szinten, valamint a szociális partnerek szintjén ténylegesen történik előrelépés a migráns munkavállalókkal szembeni egyenlő bánásmód biztosítása érdekében.

2. Bevezetés

2.1 A lisszaboni stratégia értelmében az EU-nak a jövőben olyan rendkívül versenyképes tudásalapú gazdaságnak kell lennie, amely fenntartható termelésen és fogyasztáson alapul, és amelyet nagy mértékű társadalmi kohézió jellemez.

2.2 Az EU jelenleg olyan viszonylag versenyképes tudásalapú gazdaság, amelynek termelési és fogyasztási jellemzői nem kielégítő mértékben fenntarthatók, és amelyben a társadalmi kohézió sok kívánnivalót hagy maga után.

2.3 Ez a vélemény elsősorban az utóbbi szemponttal, azaz a társadalmi kohézióval foglalkozik. Az EU komoly figyelmet szentel a gazdasági fejlődésnek és elsősorban a termelés fenntarthatóvá tételének. A lisszaboni stratégia harmadik pillérére irányuló politikai figyelem hiánya azt eredményezi, hogy a társadalmi kohézió nem növekszik, hanem inkább csökken.

2.4 Ennek következményei világosan látszanak a munkaerőpiacon. Az informális munka részaránya növekszik, és egy olyan

típusú munkavállaló is újra felbukkant, amelyről a közelmúltig azt hittük, hogy már nem létezik: a napszámos.

2.5 Ezek az újfajta napszámosok az utcán keresnek munkát, olyan helyeken, melyek köztudottan a rossz szándékú fekete-munka-közvetítők „toborzóhelyeiként” szolgálnak. Napi alapon foglalkoztatják őket, nem vonnak le utánuk sem jövedelemadó, sem társadalombiztosítási járulékokat, hosszú napi munkaidőben és alacsony órabérrel dolgoztatják őket, és semmiféle módon nem tartoznak a munkaügyi előírások védelme alá, amennyiben léteznek ilyenek.

2.6 Néhány évvel ezelőttig az alacsony képesítésű és képzés nélküli munka piacának nemzeti jellege volt. Az EU 2004-es bővítését követően e munkaerő-piaci szegmens számára is kialakult egy európai munkaerőpiac. A 2007-es bővítés óta erősen növekszik a kereslet ezen a piacon, mivel már bolgár és román munkavállalók is jelentkeznek.

2.7 A mezőgazdaság olyan ágazat, amelyben ez a tendencia erősen jelentkezik. Ráadásul az idegen országban munkát keresők közül sokan majdnem mindig éppen ebben az ágazatban találják meg első állásukat.

2.8 Jelen véleménnyel az EGSZB ezt a problémát az EU napi-rendjére kívánja tűzni, hogy az érintett európai intézmények a tagállamokkal és a szociális partnerekkel együtt ott kereshessék a megoldásokat erre a komoly, kirívó és sajnos fokozódó problémára.

3. Mezőgazdaság

3.1 A mezőgazdaság a természetes környezetet a növénytermesztés és állattenyésztés céljaira átalakító gazdasági tevékenységek összessége⁽¹⁾. A terméktől, termelési módszertől és a jóléti szinttől függően számos különböző technikát alkalmaznak az egyszerű szárszámoktól a nagy gépekig, és a munkát egyre inkább gépek végzik el.

3.2 A mezőgazdaság az EU-ban jelentős ágazat. Az EU-ban mintegy 160 millió hektár területet hasznosítanak mezőgazdasági célokra. 11 millió mezőgazdasági vállalat összességében 15 millió embernek ad munkát, nagyrészt maguknak a gazdáknak és családtagaiknak, azonban körülbelül 1 millió vállalat összesen 6,5 millió munkavállalót foglalkoztat. Közülük 4,5 millióan idénymunkásként dolgoznak, ismeretlen hányaduk egy származási országtól eltérő országban⁽²⁾. Az idénymunkások közül sokan Lengyelországból, Bulgáriából és Romániából érkeznek.

3.3 A mezőgazdaságot különböző tevékenységi területekre oszthatjuk: állattenyésztés, akvakultúra (haltenyésztés), kertművelés (rövid élettartamú növények, például zöldségek, dísznövények, gyümölcsök, gombák kis mennyiségben történő termesztése) és földművelés (abban különbözik a kertműveléstől, hogy a növényeket nagyobb mennyiségben termesztik, és ez kevésbé munkáigényes). Az erdőgazdálkodást az EU-ban nem mindenütt tekintik a mezőgazdasági ágazat részének, néhány országban önálló ágazatnak számít.

⁽¹⁾ NACE-kód A.

⁽²⁾ www.agri-info.eu.

3.4 A mezőgazdaság nemcsak élelmiszert állít elő, hanem egyre fokozódó mértékben más javakat is, úgymint virágokat, prémet, bőrt, bioüzemanyagokat (biodízel, etanol, gáz, gyorsan növő fajták), enzimeket, rostokat stb. A genetikailag módosított növények speciális gyógyszerek előállítására is hasznosíthatók.

3.5 A mezőgazdaság mind az ILO ⁽³⁾, mind pedig az Eurofound ⁽⁴⁾ adatai alapján az egyik legveszélyesebb ágazatnak számít a munkavállalók szempontjából. Összességében évente mintegy 335 000 halálos kimenetelű munkahelyi baleset történik. Ennek több mint a fele, azaz 170 000 halálos kimenetelű baleset a mezőgazdasági ágazatra tehető.

4. Az informális munka típusai

4.1 Az EU-ban létező számos jogi komplikáció miatt nem lehetséges az informális munka egyértelmű meghatározása. Azok a gyakorlatok, melyek az egyik országban teljesen elfogadottak (ha egy adott területen nincs szabályozás, nem is kell semmit betartani), más országokban nem használatosak, vagy akár az ott hatályos törvények és jogi szabályozás megsértését is jelentik.

4.2 Az informális munka nemzeti szintű meghatározásai tagállamonként eltérőek. Olyan tevékenységekről van szó, melyek nem szerepelnek a formális gazdaság hivatalos statisztikáiban. Bár léteznek vonatkozó adatok, azonban ezek gyakran csupán egyetlen forrásra vezethetők vissza, nem mindig ellenőrizhetők és így nem mindig megbízhatók. Az informális munka jelentős mértéke azonban cáfolhatatlan tény.

4.3 Az informális munka nemzeti szintű meghatározásainak majdnem mindegyike az adókötelezettségek elmulasztására helyezi a hangsúlyt. Majdnem az összes meghatározásban megemlítik a társadalombiztosítási járulékokra vonatkozó kötelezettségek elmulasztását is. Furcsa módon a munkajog területére vonatkozó egyéb kötelezettségek elmulasztása (munkakörülmények, munkaidő, általánosan kötelező érvényű kollektív megállapodások) szinte sohasem képezik részét az informális munka nemzeti meghatározásainak.

4.4 Az informális munkát nem nyilvántartott munkavállalók végzik, akik azonban nem feltétlenül munka- és tartózkodási engedély nélküli migráns munkavállalók. Olyan személyek is végeznek informális munkát, akiknek vannak papírjaik, vagy akiknek nincs szükségük ezekre, mivel annak az országnak a lakosai, ahol a törvénytörténik. Az érvényes papírok nélküli munkavállalók egyébként sokkal kiszolgáltatottabbak és így könnyebben kihasználhatók, mint azok, akik rendelkeznek érvényes papírokkal, mivel ez utóbbiak hozzáférhetnek a formális munkához is, míg az első csoporthoz tartozók nem.

4.5 A klasszikus alkalmazotti munkaviszonyon kívül ismeretes az „önálló vállalkozó” típusa is. Az ilyen „önállókat” olyan vállalkozóknak tekintik, akik után nem kell jövedelemadót és társadalombiztosítási járulékokat fizetni, ezek levonásáért a vállalkozók maguk felelnek.

4.6 Az önálló vállalkozókat – a többi munkavállalóval ellentétben – a munkajog sem védi. Rájuk nem vonatkozik a minimálbér, a maximálisan megengedett heti munkaidő, a biztonságra és egészségre vonatkozó munkaelőírások. A súlyos munkahelyi balesetek ezen ágazatban fennálló magas veszélyét tekintve (lásd a 3.5. pontot) ez elfogadhatatlan. Ezek az önálló vállalkozók szabadon választhatják meg, hogy milyen, a megbízóikkal egyeztetett tarifák és feltételek mellett dolgoznak.

4.7 A szóban forgó önálló vállalkozók kezdetben tapasztalt szakemberek voltak, akik bizonyos különleges szakmákra specializálódtak. Általában éveig dolgoztak azon, hogy elérjék egy kitanult és képzett szakember színvonalát, ami szükséges volt ahhoz, hogy vállalkozóként tevékenykedhessenek.

4.8 A kiszervezés és a melléktevékenységek leválasztását követő egyre fokozódó mértékű alvállalkozás következményeképpen jelenleg a kiszervezés sokkal több területet érint, mint pusztán a specializált munkát. Elegendő egy kis létszámú, állandó és gyakorlott személyzetből álló csapat: a gyakran egyszerű feladatok elvégzése egyre inkább alvállalkozás és kiszervezés keretében történik. Az ilyen típusú munka iránti kereslet a munkaerőpiacon jelentkező, újfajta önálló vállalkozók nagy csoportja elégti ki. Az ilyen újfajta önálló vállalkozók egyik legfontosabb specialitása az olcsó, képzés nélküli munka szolgáltatása.

4.9 Ez valójában az alvállalkozás egyik típusa, melyet a múlt század 80-as éveiben alkalmaztak a munkanélküliség csökkentése érdekében Írországból és az Egyesült Királyságból. Addig az angol jog számos garanciát tartalmazott annak megállapítására, hogy az önálló vállalkozók valóban elegendő tesznek-e egy sor feltételnek. Az egyik ilyen feltétel az volt, hogy az önálló vállalkozók egy különleges foglalkozás tapasztalt szakemberei legyenek. Az akkori angol kormány törölte ezeket a kritériumokat, aminek következményeképpen hirtelen sokkal többen jegyezheték be magukat önállóként és kereshettek munkát a kontinensen, anélkül hogy figyelembe kellett volna venniük az ottani tagállamok munkaügyi előírásait ⁽⁵⁾.

4.10 Ez egyébként már nem kizárólag angolszász jelenség: egy lengyel kormányzóvivő például a munkavállalók szabad áramlásáról szóló egyik konferencián kifejtette, hogy kormánya a lengyel munkakeresőket arra szólítja fel, hogy önálló vállalkozóként regisztráltassák magukat ⁽⁶⁾. Ezáltal megkerülhetik az összes, az egyéb tagállamok munkavállalóira jelenleg még hatályos korlátozást, és mindenütt dolgozhatnak. Ilyen módon az önálló vállalkozói státuszt mint kvázi-kategoriat rendszeresen és tudatosan arra használják, hogy az alvállalkozói és kiszervezési láncban keresztül megkerüljék a törvényes vagy munkaügyi előírásokat. Az ilyen, a gyakran közvetítőirodák által kiközvetített alvállalkozókkal kötött kizsákmányoló szerződések révén a jövedelemadóra és a szociális biztonságra vonatkozó kötelezettségek betartásának felelősségét is a munkavállalókra hárítják.

⁽³⁾ Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, az Egyesült Nemzetek genfi munkaszervezete.

⁽⁴⁾ A dublini Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért.

⁽⁵⁾ Az Építőipari Munka Európai Kutatóintézete (European Institute for Construction Labour Research).

⁽⁶⁾ FAFO-konferencia a munkavállalók szabad áramlásáról, 2006. június 1., Oslo, www.fafon.no.

4.11 Ez a jelenség az építőiparban is nagy arányban előfordul. Ebben az ágazatban sokkal több vizsgálatra is került sor a témában, mint a mezőgazdaság terén. A két ágazat között sok hasonlóság van, elsősorban az informális munka három legnagyobb veszélyforrása a közös bennük: munkaidővesztés, amely ideiglenes jellegű, és amelyet elsősorban nem helyi munkavállalók végeznek. Az európai építőipari szociális partnerek már felismerték ezeket a veszélyeket, és támogatást kértek az Európai Bizottságtól egy tanulmány elkészítésére, amely a (színel) önálló vállalkozás jelenségét vizsgálja 18 tagállamban. Az Európai Bizottság méltányolta a kérést, még ez év vége előtt európai szintű pályázatot írnak ki a tanulmányra.

4.12 Még nem létezik munkaviszonyra vonatkozó európai jogi keret, és ez játékeret teremt az olcsó munkaerő kétes kereskedelme számára, ami komoly, káros következményekkel jár európai szinten. Ezt maga az Európai Bizottság is megállapítja a 2003. évi csatlakozási szerződésben meghatározott átmeneti rendelkezések működéséről szóló jelentésében, amelyben rögzíti, hogy „a korlátozások arra ösztönözhetik az EU8 polgárait, hogy gazdasági tevékenységüket más módon igyekezzenek folytatni az EU15-tagállamokban, ami a kiküldött alkalmazottak vagy az egyéni vállalkozóvá válást kérelmező munkavállalók kivételesen magas számban történő beáramlásában tükröződött” (7).

4.13 Ugyanebben a jelentésben az Európai Bizottság a következőket is kifejti: „Felismerve azt, hogy az EU8 tagállamaiból az EU15-be történő migráció visszafogott volt, a szociális partnerek erőteljesen rámutattak, hogy a munkaügyi előírások leromlását és a »szociális dömpinget« el kellene kerülni. Azt is hangsúlyozták, hogy a jogszerű munkavégzés korlátozása tulajdonképpen a dokumentálatlan munka elterjedéséhez, színlelt »egyéni vállalkozásban« végzett munkához, valamint fiktív szolgáltatásnyújtáshoz és alvállalkozási szerződésekhez vezet”. Néhány sorral alább az Európai Bizottság helyesbíti a migrációs áramlatok visszafogottságát sugalló képet: „az egész, kibővíült EU-ban végbemenő migrációs áramlások nagyobbak lehetnének, mint ami az e jelentésben bemutatott adatokból következne, mivel a bejelentés nélkül végzett munka jelenségét a hivatalos statisztikák nem teljes mértékben regisztrálják”. Az Európai Bizottság így aztán arra az általános megállapításra jut, hogy a munkavállalási jogosultság korlátozása fokozhatja a bejelentés nélküli munkavégzés alkalmazását.

4.14 A kertművelés, a legtöbb munkavállalót foglalkoztató mezőgazdasági ágazat Hollandiában, 1992-ben például 54 200 teljes munkaidő-egységet (FTE) számlált. A munkavállalók majdnem 87 %-ának állandó munkaviszonya volt, több mint 13 %-uk pedig valamilyen egyéb módon állt kapcsolatban a vállalkozással (kiközvetített munkaerő, ideiglenes munkaviszony, [ál]vállalkozó). 2005-ben az ágazat 59 000 FTE-t számlált, és ekkor a munkavállalók több mint 61 %-ának volt állandó munkaviszonya, míg 39 %-uk egyéb módon állt kapcsolatban a vállalkozással. Vigyázat: ezek számok a formális gazdaságra vonatkoznak! Becslések szerint 2007 tavaszán további 40 000

FTE informális munkára került sor az ágazatban (8), de több jel arra mutat, hogy a kertművelés terén folyamatosan csökken az informális munka aránya, amióta feloldották a 2004-ben csatlakozott országok lakosaira vonatkozó korlátozó intézkedéseket.

5. A munkanormákra nehezedő nyomás

5.1 Az elmúlt néhány év megmutatta, hogy a munkaerőpiachoz való hozzáférés korlátozása gyakran kontraproduktív, mivel a törvényes és munkaügyi rendelkezések megkerülését eredményezheti. A román és bolgár munkakeresők számára 2008. december 31-ig nincsenek érvényben korlátozások Észtországban, Lettországban, Litvániában, Lengyelországban, Szlovákiában, Csehországban, Svédországban, Finnországban, Cipruson és Szlovéniában, habár a román és bolgár munkakeresőknek ez utóbbi három országban regisztrálniuk kell magukat. A többi 15 EU-tagállam ugyanakkor korlátozásokat ró a román és bolgár munkakeresőkre (9). A 2004-ben csatlakozott 10 tagállam munkakeresőit is sújtják még korlátozások, azonban sokkal kevesebb országban és kisebb mértékben, mint a bolgár és román állampolgárokat (10).

5.2 Az EU-ban a munkaerő migrációja gazdasági jellegű, és a munkavállalók szabad áramlásának a következménye egy olyan Európai Unióban, ahol jelentős jóléti különbségek figyelhetők meg a különböző tagállamok között. Az egyes új tagállamokra jellemző magas munkanélküliség, valamint a 15 régi tagállamban tapasztalható kereslet az olcsó, alacsony képzettségű munkaerő iránt a munkakeresők folyamatos áramlását eredményezi.

5.3 A munkát keresők közül sokan a mezőgazdasági szektorban találnak állást, mivel ebben az ágazatban – ideiglenes jellege miatt – a betakarítás idején nagy az igény az ideiglenesen foglalkoztatott kiegészítő munkaerőre. Olyan ágazat ugyanakkor, ahol nagyobb esély van a szociális dömpingre, mint más ágazatokban, többek között azért, mivel számos tagországban nincsenek hatályos, a mezőgazdasági szektorra vonatkozó kollektív szerződések, vagy mivel néhány esetben a meglévő mezőgazdasági kollektív szerződések nem kötelező érvényűek.

5.4 Az idegymunka az európai mezőgazdaság szerkezeti eleme. A rugalmas munkaerő alkalmazása nélkül nem lehetséges a fenntartható és hatékony mezőgazdasági termelés. A mezőgazdasági ágazatban végzett idegymunka jelentős részét a migráns munkavállalók végzik. Bizonyos esetekben problémák jelentkeznek, amelyek veszélyeztetik a szociális kohéziót.

5.5 A formális szektorban dolgozó migráns munkavállalók gyakran olcsóbbak, mint a helyi munkavállalók, mivel a munkaadónak többféle járulékot nem kell utánuk befizetnie. Ez például így van az ágazati képzési alapok és a nyugdíjalapok esetében. A 2004-ben csatlakozott 10 EU-ország migránsai, akikre még számos régi uniós tagállam esetében korlátozások érvényesek, gyakran informálisan dolgoznak, mivel nem minden ledolgozott órát jelentenek be az adóhatóságnál. A bolgár és román migránsok, akik esetében még kiegészítő korlátozások

(8) Productschap Tuinbouw, www.tuinbouw.nl

(9) http://ec.europa.eu/employment_social/free_movement/enlargement_en.htm

(10) <http://ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=hu>

(7) COM(2006) 48 final.

vannak érvényben, általában teljesen rá vannak utalva az informális szektorra. Az informális szektorban nem minden ledolgozott órát fizetnek ki, túl alacsonyak a kifizetett órabérek, vagy a szóban forgó migránsokat kizsákmányoló szerződések révén arra kényszerítik, hogy (ál)vállalkozóként vállaljanak munkát.

5.6 Az ILO egy sor egyezményt szentelt az ebben a véleményben tárgyalt kérdéskörnek. Ezek a következők: 97. sz. (Egyezmény a munkavállalás céljából történő bevándorlásról, 1949), 143 sz. (Egyezmény a bevándorló munkásokról [kiegészítő rendelkezések], 1975), 181 sz. (Egyezmény a magán-munkaközvetítő ügynökségekről, 1997), 184. sz. (Egyezmény a mezőgazdaság munkavédelméről, 2000). A 97. sz. és a 181. sz. egyezményt az EU 27 tagállamából 17 **nem** ratifikálta. A 143 sz. egyezményt 22 EU-tagállam, a 184. sz. egyezményt 24 tagállam **nem** ratifikálta. A 27 jelenlegi tagállam közül egyik sem ratifikálta mind a négyet⁽¹¹⁾. Az ILO 2006-ban ajánlást dolgozott ki a munkaviszonyról⁽¹²⁾. Az ajánlás fő célja a nemzeti szintű jogalkotás javítása valamennyi országban az önálló vállalkozók és a munkavállalók világos és általános érvényű megkülönböztetése érdekében. Erre azért van szükség, hogy véget vessenek azoknak a praktikáknak, melyek annak elkendőzésére irányulnak, hogy valaki valójában munkavállaló és csak látszólag önálló vállalkozó⁽¹³⁾.

6. A munkanormák kezelése

6.1 Azt kell kiindulási pontnak tekinteni, hogy a migráns munkavállalók minden szempontból ugyanúgy kezelendők, mint a velük együtt dolgozó helyi munkavállalók. Ugyanazért a munkáért ugyanaz a bér kell, hogy járjon, és jobb feltételeket kell teremteni a szociális biztonsághoz való hozzáférést illetően. Ez nemcsak a munkavállalók szociális érdeke, hanem a munkáltatók gazdasági érdeke (esélyegyenlőség a tisztességes versenyért) és a tagállamok pénzügyi érdeke is (adóhatóság). Messze nem mindenhol ebből indulnak ki. Hollandiában a szociális partnerek a 2004-ben csatlakozott országok lakosaira vonatkozó átmeneti rendelkezések megszüntetésekor azon szándékuknak adtak hangot, hogy 2007. május 1-jétől együttműködnek a szociális és munkaügyi jogszabályok betartásának ellenőrzésében. A kormány megígérte, hogy kísérő intézkedéseket fog tenni; ez azonban mindeddig nem hozott kézzelfogható eredményt.

6.2 Az Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslatot dolgozott ki a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárait foglalkoztató munkáltatókkal szembeni szankciókról⁽¹⁴⁾. Ez a javaslat a munkáltatókkal szembeni összehangolt szankciókat és megelőző intézkedéseket, valamint a munkáltatókkal szembeni szankciók alkalmazása terén a bevált gyakorlatok meghatározását, és ezeknek a bevált gyakorlatoknak a tagállamok közötti cseréjét irányozza elő.

6.3 E javaslatot az EU területén illegálisan tartózkodó, harmadik országokból származó polgárok jelentős száma (becslések szerint 4,5 és 8 millió között) indokolja. Ez illegális foglalkoztatáshoz vezet. A mezőgazdaság az építőipar, a vendéglátóipar és a takarítás mellett azon négy ágazatok egyike, amely ebben jelentősen érintett. Az Európai Parlament és a Tanács a

javaslatban arra a következtetésre jut, hogy az illegális foglalkoztatás „– az uniós polgárok által végzett be nem jelentett munkához hasonlóan – csökkenti az állami bevételeket, leszoríthatja a munkabéreket és ronthatja a munkafeltételeket, torzíthatja a vállalkozások közötti versenyt, és azt eredményezi, hogy a be nem jelentett munkavállalók nem szereznek jogosultságot egészségügyi ellátásra és nyugdíjra”.

6.4 A 2003. évi csatlakozási szerződésben meghatározott átmeneti (a 2004. május 1-től 2006. április 30-ig tartó időszakra vonatkozó) rendelkezések működésszerűséről szóló európai bizottsági jelentésben a szociális partnerek megállapítják, hogy „a jogszerű munkavégzés korlátozása tulajdonképpen a dokumentálatlan munka elterjedéséhez, színelte »egyéni vállalkozásban« végzett munkához, valamint fiktív szolgáltatásnyújtáshoz és alvállalkozási szerződésekhez vezet”. Tekintettel erre a tapasztalatra célszerűbb lenne, ha a 2004-ben és 2007-ben csatlakozott 12 tagállam munkavállalóira vonatkozó valamennyi korlátozást megszüntetnék annak érdekében, hogy mindenki számára egyenlő esélyeket biztosítsanak. Az európai szociális partnerek túlnyomó része is emellett száll síkra, amennyiben közösségi és nemzeti szinten, valamint a szociális partnerek szintjén ténylegesen történik előrelépés a migráns munkavállalókkal való egyenlő bánásmód biztosítása érdekében.

6.5 Amíg ezeket a korlátozásokat nem szüntetik meg, az EGSZB emellett száll síkra, hogy a harmadik országok illegálisan az EU-ban tartózkodó állampolgárait foglalkoztató munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelvjavaslat azokra a munkaadókra is vonatkozzon, akik a még korlátozások alá eső uniós tagállamokból származó munkavállalókat foglalkoztatnak. Az EGSZB továbbá nagyon fontosnak tartja, hogy az EU gondosan ügyeljen arra, hogy a tagállamok ne csupán átültessék az irányelvet a nemzeti jogba, hanem a gyakorlatban is alkalmazzák.

6.6 Ezenfelül az irányelv az egyes tagállamok között az ellenőrzések minőségét és intenzitását, valamint a büntetések nagyságát illetően létező jelentős különbségekkel is foglalkozik. Egy illegális foglalkoztatáson rajtakapott holland munkáltatóra például maximálisan 6700 EUR büntetést szabhatnak ki. Belgiumban ez 20 000 EUR, Luxemburgban 50 000 EUR. De olyan tagállamok is akadnak, amelyekben nincsenek szankciók a munkavállalókat illegálisan foglalkoztató munkáltatókkal szemben.

6.7 A bevált gyakorlatok cseréje nélkülözhetetlen eleme a folyamatnak, amely a társadalmi kohézió növekedéséhez kell, hogy vezessen. A plovdivi meghallgatás⁽¹⁵⁾ során számos bevált gyakorlatot említettek, például:

- nemzetközi szakszervezeti tanács létrehozása a burgenlandi osztrák/magyar határ régióban⁽¹⁶⁾. E tanács keretén belül az osztrák és magyar szakszervezetek együttműködnek annak biztosítása érdekében, hogy a határon átnyúló munkavégzés szabályozása megfeleljen a törvényes és jogi előírásoknak,

⁽¹¹⁾ www.ilo.org/ilolex/english/convdisp1.htm

⁽¹²⁾ R198 Ajánlás a munkaviszonyról, 2006.

⁽¹³⁾ Amsterdam Institute of Advanced Labour Studies (A magas szintű munkaügyi tanulmányok amszterdami intézete).

⁽¹⁴⁾ COM(2007) 249 final.

⁽¹⁵⁾ Plovdiv, Bulgária, 2007. szeptember 18.

⁽¹⁶⁾ www.igr.at

- egy ún. „gangmaster-rendszer” (brigádvezetői rendszer) tanúsítása az Egyesült Királyságban ⁽¹⁷⁾. Szigorú ellenőrzést követően a kormány tanúsítványokat állít ki jó szándékú „brigádvezetők” számára, akik a mezőgazdaságban a legfontosabb közvetítők az idegenmunka iránti kereslet kielégítésében. Az ILO kiadványaiban ezt a bevált gyakorlatot egyik példaként emeli ki,
- az informális munka elkerülése érdekében a belgiumi szociális partnerek a mezőgazdasági ágazat keretén belül az adminisztratív ellenőrzés jól működő rendszeréről állapodtak meg ⁽¹⁸⁾,
- Hollandiában a szociális partnerek 2007-ben tanúsítási rendszert vezettek be, amelynek célja, hogy biztosítsa a munkaközvetítéssel kapcsolatos szociális és munkaügyi normák betartásának megfelelő ellenőrzését ⁽¹⁹⁾. A rendszer még gyerekcipőben jár, a szándék azonban jó, az eddig fejlemények pedig reményteljesek,
- Olaszországban a szociális partnerek, valamint a munkaügyi és a mezőgazdasági miniszter 2007-ben átfogó programról állapodtak meg annak érdekében, hogy a mezőgazdaságban

megfelezzék az informális munka és az állvállalkozások terjedését ⁽²⁰⁾,

- az ILO programokat dolgozott ki a magán munkaközvetítők szabályozására annak elkerülése érdekében, hogy a migráns munkavállalók kétes közvetítők „segítségével” az emberkereskedelem és kényszermunka irányába sodródjanak. Ezek a programok többek között a jogalkotókra, a munkaügyi felügyelőségekre és a rendőrség szervezeti egységeire irányulnak.

6.8 A fenti példákban említett esetek nem mindig vethetők össze a 15 régi EU-tagállamban munkát kereső bolgár és román munkavállalók helyzetével. A Burgenlandban dolgozó magyar munkavállalók például esténként egyszerűen hazatérnek otthonukba, míg a román és bolgár munkavállalók hónapokig távol vannak. Természetesen ezekben az esetekben is előfordulnak még visszaélések, amelyek azonban sokkal kisebb mértékűek és hatékony ellenőrzés mellett könnyen felfedhetők, illetve szankcionálhatók. Az általános benyomás következésképpen az, hogy az itt dolgozó emberek munkakörülményei szociálisan elfogadhatók.

Kelt Brüsszelben, 2007. december 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ www.gla.gov.uk

⁽¹⁸⁾ www.limoso.be és www.ksz.fgov.be/En/CBSS.htm

⁽¹⁹⁾ www.normeringarbeid.nl

⁽²⁰⁾ www.lavoro.gov.it és www.lavoro.gov.it/NR/rdonlyres/7E345511-29CC-4D81-B502-225F85070D3C/0/new_n12ottobre07.pdf